

مقایسه تطبیقی شعار "زن زندگی آزادی" از منظر منابع دینی و اندیشه های زن محور

مریم رضایی^۱

چکیده

مقاله حاضر با استفاده از روش توصیفی به منظور مقایسه تطبیقی شعار "زن زندگی آزادی" از منظر منابع دینی و اندیشه های زن محور تدوین شده است. یافته های پژوهش بیانگر تبیین آزادی به مثابه صفت ذاتی تمام انسان هاست که زن و مرد در خلقت ظاهری و باطنی چونان انسانی یگانه اند. به اعتبار ویژگی های تکوینی هر یک در خلیات و صفات است که خداوند نقش های متفاوتی را جهت سعادت خانواده و جامعه بشری تنظیم نموده است. لذا در تفکر طرفدارن "زن زندگی آزادی" ملاک ارزش گذاری بر بستر جنسیت، اما از منظر منابع دینی ملاک ارزش گذاری زن بر بستر این شعار، بندگی حق با هدف تبلور انسانیت است و آزادی فطری زن منافاتی با نقش های خانوادگی و اجتماعی ندارد.

واژگان کلیدی:

جنسیت، انسانیت، برابری حقوق

^۱ کارشناس ارشد، اخلاق و تربیت اسلامی، حوزه فاطمه الزهرا، اصفهان، ایران،

Abstract

The present article has been prepared by using the descriptive method in order to compare the slogan "woman, life of freedom" from the perspective of religious sources and women-centered ideas. The findings of the research show the explanation of freedom as an inherent quality of all human beings, that men and women are unique in their external and internal creation as human beings. It is due to the developmental characteristics of each person in their temperaments and traits that God has set different roles for the happiness of the family and human society. Therefore, in the thinking of the proponents of "woman living a free life", the criterion of valuing is on the basis of gender, but from the point of view of religious sources, the criterion of valuing women on the basis of this slogan is the servitude of the right with the aim of crystallization of humanity, and the natural freedom of a woman does not conflict with her family and social roles.

Keywords:

Gender, humanity, equal rights

بدون تردید آزادی، از بزرگترین موهبت‌ها و از متعالی‌ترین ارزشهای انسانی است (امام خمینی، ۱۳۷۵: ۹۱) که خداوند به همراه روح قدسیش به انسان عنایت کرده تا آگاهانه و با شناخت سرنوشت خود را بسازد. (بهشتی، ۱۳۸۶: ۱۳۵) اما مع الاسف با حرکت طرفداران آزادی زن و حقوق برابر با مرد، زندگی زن امروزه اسیر افکار ویتربینی به نام "زن زندگی آزادی" شد که نقش ملکوتی خود را در تعادل حیات انسانی به فراموشی سپرد، به تقلیدهای عاطل مایل گشت و دستخوش باورهای مخالف و امواج تبلیغاتی‌شان شد. جاهلیتی دامنه دار که در کمترین زمان بینش ظلم به زنان و برابری زن و مرد را در جهان منعکس و در بی خبری از اسرار وجودی زن، راه افراط یا تفریط^۲ در مورد حقوق و آزادی‌اش را می‌پیماید.

از آنجا که اسلام جامع‌ترین و کاملترین نگرش را نسبت به آزادی و شخصیت زن دارد و او به عنوان نیمی از بشریت^۳ مناسبترین زمینه را برای ارتقاء انسانیت دارد لذا تبیین شعار "زن زندگی آزادی" در منابع دینی بیش از هر زمان دیگری با اهمیت است تا در پرتو اندیشه‌های دینی معنای آزاده زیستن زن در زندگی احیا و مصلحت انسانیش در ترازوی ارزش‌های اخلاقی متبلور شود.

از امور مورد اهتمام در تعالیم اسلامی، کرامت و منزلت زن و نقش کلیدی در تربیت و روند انسانی جامعه است، لذا این نوشتار با هدف، معطوف کردن جایگاه انسانی زن با تمسک به سرمایه‌های دینی در جهت اغنا باور و عملکرد ارزشمند او در خانواده و اجتماع و با فرضیه؛ زیستن آزادانه زن که همبستگی مثبتی با وظایف و مسئولیت‌های الهی او دارد تدوین خواهد شد.

ماهیت زن در پرتو باورهای مادی برای کمرنگ شدن نقشش در انسان سازی و به تبع آن بی ارزش کردن اخلاق در جامعه تغییر و به پست‌ترین مرحله سقوط کشاند، که امروزه زن نه در مقام یک انسان متعالی بلکه به صورت یک موجود مفلک از چالشی‌ترین مسائل است و به عنوان بدنه‌ای از جامعه انسانی، قابل ژرفنگری و شایسته شناخت است.

بر این اساس نوشتار حاضر مفهوم آزادی در نزد اندیشمندان را بیان و تاریخچه‌ای از خاستگاه "زن زندگی آزادی" ارائه و به اندیشه و عملکرد طرفداران این شعار در برخورد با زن پرداخته، سپس آزادی زن در سه مولفه فردی، خانواده، اجتماع مطرح، و اجماً ارتباط این شعار با وضع کنونی جایگاه زن تقریر خواهد شد. در نهایت تطبیق یافته‌ها در منابع دینی و اندیشه‌های زن محور، ملاک و اهداف هر

۲ - لَا يُرَى الْجَاهِلُ إِلَّا مُفْرَطاً أَوْ مُفْرَطاً (نهج البلاغه (فیض السلام): ۱۱۱۶)

۳ - النَّسَاءُ شَقَائِقُ الْأَقْوَامِ (میدانی، ۱۴۲۵ق: ۲۹)

یک از آزادی زن در زندگی بیان و با نتیجه گیری سامان خواهد یافت. لذا این پژوهش در صدد پاسخ به این سوال است ، ملاک و هدف ارزش گذاری زن ، بر بستر این شعار چیست؟

پیشینه

بررسی پیشینه تحقیق بر این نکته تاکید دارد که تاریخچه این موضوع به آغاز تشکیل حکومت اسلامی پیامبر صلی الله علیه و آله باز می گردد ، زیرا با ظهور اسلام زن آزادی و ارزش های انسانی خود را باز یافت.

از لحاظ علمی پژوهش های مختلفی درباره موضوع آزادی و زن صورت گرفته که عبارتند از:

شهید مرتضی مطهری ، با ادبیات فلسفی در کتاب هایش به تبیین موضوع می پردازد از جمله : کتاب نظام حقوق زن در اسلام به این حقیقت اشاره می کند که اسلام نخواست به نفع زن و علیه مرد یا به نفع مرد و علیه زن قانونی وضع کند. بلکه در قوانین خود سعادت مرد و زن و فرزندان که باید در دامن آنها پرورش یابند و بالأخره سعادت جامعه بشریت را در نظر گرفته است. (۱۳۹۶ : ۲۲۲) در کتاب آزادی معنوی در بیان مفهوم واقعی آزادی می فرماید: بشر باید در وجود و ناحیه روح خویش آزاد شود تا بتواند به دیگران آزادی بدهد. (۱۳۹۲ : ۲۰) و همچنین در مجموع یادداشتهای ایشان دلیل بالا رفتن مقام زن در اجتماع را سقوط مردانگی مردها مطرح می داند نه صعود منطق هایشان. (۱۳۷۶ : ۱۴۲) فریبا علاسوندی با ادبیات حقوقی ، اخلاقی در کتاب زن در اسلام ، به تبیین جایگاه زن در اسلام و نهضت فمینیسم پرداخته و از اعلامیه سنکافالز^۴ «قوانینی که از برابری حقوق جلو گیری می کنند فاقد اعتبارند و با اصل بزرگ طبیعت مغایرند» سخن به میان می آورد که در پاسخ به این نظریه بر تفاوت های جسمانی و روانی میان زن و مرد تاکید می کند. (۱۳۹۵ : ۷۱) کتاب آزادی در قرآن به قلم محمد علی ایازی ، که با ادبیات تفسیری به اقتباس از آیات قران آزادی حقیقی را در بندگی خدا بیان می کند زیرا انسان در سایه بندگی از هر قید و بندی آزاد است. (۱۳۹۵ : ۳۴) آیت الله جوادی عاملی با ادبیات کلامی در کتاب زن در ایینه جلال و جمال ، حق الهی و انسانی جامعه آینده بر زنان امروز را بیان می کند که مبدا رکن اصیل جامعه اسلامی و مقام منیع مادری به دست نسیان سپرده شود. (۱۳۸۸ : ۲۳۲) کتاب آزادی و مسئولیت زن با قلم روان محمد تقی مدرس ؛ ترجمه ، حمید رضا آژیر. با ادبیات جامعه شناسی کم رنگی مسئولیت ارزشی زنان در سطح جامعه و عدم تلاش برای ساختن جامعه آرامانی را تلاش دشمن برای سوق دادن زن به زمینه هایی

۴- seneca falls

نام شهر است در نیویورک که در سال ۱۸۴۸ مجمعی جهت در خواست رای برای زنان تشکیل شد.

که خداوند متعال معین نکرده ، می‌داند. (۱۳۸۰ : ۳۸) الله مصباح یزدی در کتاب دین و آزادی با رویکردی فلسفی ، معتقد است تا به حال در هیچ کجای دنیا هیچ نظام حقوقی وجود نداشته که آزادی مطلق به افراد داده باشد. (۱۳۸۰ : ۳۷۵) افزون بر این در مقاله‌های ؛ زن به عنوان منبع لایزال محبت الهی ، کلثوم محمد بیگی خورتایی ؛ آذین کیومرثی اجیرلو ، ۱۴۰۱. مقایسه تطبیقی حقوق خانوادگی زن از دیدگاه فمینیسم و اسلام ، مجتبی انصاری مقدم و همکاران ، ۱۴۰۱. نگاهی به تضارب اندیشه و عمل علیه زنان در گروه تروریستی در مخالفت با قوانین و کنوانسیون بین المللی ، سید محمدرضا موسوی فرد ؛ زهرا شمسی زاد ؛ علیرضا دودانگه ، ۱۳۹۸. جنسیت ؛ فمینیسم یا ذات گروهی الهی ، محمدتقی فعالی ، ۱۳۹۶. زن در اندیشه اسلامی ، یوسف حسین نژاد ؛ معصومه اسماعیل پور ، ۱۳۹۵. قرائت زن گرایانه از قرآن ، فرخ پارسا ، ۱۳۹۴. موضوع مورد توجه واقع شده ، که تاکنون موضوع "زن زندگی آزادی" در منابع دینی پژوهشی انجام نشده. بر این اساس مزیت مقاله حاضر تبیین شعار "زن زندگی آزادی" با رویکرد اخلاقی در منابع دینی و تطبیق بر باور و عملکرد طرفداران این شعار است.

روش تحقیق

روش پژوهش حاضر کاربردی و گردآوری اطلاعات ، کتابخانه‌ای است و با توجه به جدید و به روز بودن بحث و اینکه منبع مکتوب در این زمینه وجود ندارد ناگزیر در بخشی مطالب از نقل‌های رسانه‌ای و فضای مجازی استفاده می‌شود.

روش تجزیه و تحلیل داده‌ها ، توصیفی است.

واژه‌شناسی

آزادی ؛ از بنیادی ترین مفاهیم در حیات بشر و پرکاربردترین عنوان در جامعه امروز ، که نظریه پردازان تعاریفی را با برداشت‌های متعدد از این موهبت بیان کرده اند .

نخستین بذر آزادی در یونان قدیم کاشته شد و در آنجا بود که برای نخستین بار عده‌ای با حکومت فردی مخالفت ، و معتقد بودند در کشور آزاد ، قانون صاحب قدرت حاکمه است. از این رو ارسطو می‌گوید:

هنگامی که انسان از قانون و عدالت جدایی گیرد، پست‌ترین تمام حیوانات است. (راوندی، ۱۳۸۷، ۵۱۸)

این واژه نزد صاحب نظران غرب اندیش بدین شرح است:

ایمانوئل کانت^۵: آزادی حق ذاتی هر انسان است. که انسان آزاد، مستقل از تمایلات و خواهش‌های نفسانی بر اساس اصول عقلی که خود تعیین کرده عمل می‌کند یعنی استقلالی که انسان بتواند به واسطه دستور اراده خود قانون حاکم بر خود را وضع نماید. (بسطامی، ۱۳۸۴: ۵۵)

ژان پل سارتر^۶: آزادی تنها ارزش و کمال ذاتی بشر است و فقط انسان است که می‌تواند نیستی را از بین ببرد. (قمی، کتابی، ۱۳۹۵: ۲۹) از نظر ایشان پذیرفتن آزادی با ایمان به خدا در تضاد است. از آنجا که به آزادی ایمان دارد، نمی‌تواند اعتقاد به خدا را بپذیرد. (مطهری، ۱۳۷۶، ج ۱: ۵۲۶)

توماس هابز^۷: انسان در وضع طبیعی از آزادی مطلق برخوردار است، مگر زمانی که مصلحت جامعه و دولت در میان باشد قانون دامنه آن را محدود می‌کند. (علیزاده، ۱۳۹۵، ۶) به عبارت دیگر آزادی نفس با محوریت انسان حاکم است.

آزادی در فرهنگ اسلامی نزد اندیشوران به معنای فقدان منع و جلوگیری است. در تعریف دیگر؛ قدرت داشتن برای انجام هر کاری که به دیگران زیان نرساند. (ایازی، ۱۳۷۹، ص ۲۷) حقیقتی که در منابع دینی تاکید می‌شود، هیچ یک از فرزندان آدم برده یا کنیز به دنیا نیامده است، مردمان همه آزادند^۸ و بشر به صرف انسان بودن، واجد آن هستند.

ایت الله مصباح یزدی: آزادی امر مطلق نیست و با توجه به مصالح مادی و معنوی در راستای دین ارزش گذاری و محدود می‌شود لذا دین هیچ چیز را برای انسان آزاد مطلق نمی‌گذارد که اگر چنین اجازه‌ای دهد وجودش لغو است. (مصباح یزدی، ۱۳۹۰، ج ۴: ۲۲۳)

آیت الله جوادی عاملی: تردیدی نیست که آزادی از بهترین نعمت‌های الهی و از حقوق مسلم بشری است، اما این مسأله که این عنوان به چه معناست، قلمرو آن تا کجاست و تفاوت آزادی با حق و تکلیف و نسبت آنها چگونه است خیلی شفاف نیست. از نظر ایشان آزاد کسی است که هیچ یک از وابستگی‌های دنیوی و خواهش‌های نفسانی او را در بند خود محصور و محدود نکند؛ چون زندان هوای نفس، پست‌ترین درکات روح است که انسان را از حرکت به سوی تعالی باز می‌دارد. (لک زاده، ۱۳۹۰، ۹)

۵- Immanuel Kant

۶- Jean-Paul Charles Aymard Sartre

۷- Thomas Hobbes

۸- أَيْهَا النَّاسُ إِنَّ آدَمَ لَمْ يَلِدْ عَبْدًا وَلَا أُمَّةً وَإِنَّ النَّاسَ كُلَّهُمْ أُخْرَارٌ (کلینی، ۱۳۶۳، ج ۸: ۶۹)

شهید مطهری: یکی از مقدسات دنیای امروز، آزادی از اسارت، بندگی و بردگی است. این عنوان زمانی ارزشمند است که با آزادی معنوی یعنی با تزکیه نفس و تقوا همراه شود. (مطهری، ۱۳۹۲، ص ۱۹) زیرا تزکیه نفس انسان را از بند شهوات، و تقوا او را از اسارت آزاد می‌کند. عطیه فطری که با شناخت مسیر مستحقش می‌شود خواه شاکر باشد و پذیرا گردد یا ناسپاس.^۹ لذا در بینش توحیدی آزادی موهبتی فطری است که انسان آگاهانه در سایه‌ی بندگی حق، خود را از اسارت شهوات وارسته، تا انسانیت در حرکت به سوی تعالی نمایان شود.

خاستگاه "زن زندگی آزادی"

از عناوین فریبنده و عوام پسند که امروزه رواج پیدا کرده و عده‌ای بدون هیچ‌گونه اطلاعی از ریشه و پیشینه‌اش آن را تکرار می‌کنند، شعار "زن، زندگی، آزادی" است، که موجب انقلاب فکری در کمترین زمان ممکن شد. شعاری که خاستگاه آن را می‌توان در گروه‌های تروریستی و تجزیه‌طلب جستجو کرد، که عبارتند از:

حزب دموکرات کردستان، با سابقه‌ترین و بزرگ‌ترین جریان قومی کردی با افتخار به اینکه آنها از نسل بزرگترین امپراطوری ایران یعنی مادها و هخامنشین هستند؛ با حق داشتن دولت مستقل (محمد رضا حافظ نیا، ۱۳۸۵: ۱۴) و تقلید از حکومت خودگردان کردی در شمال عراق با خواست‌های آزادی و رفع تبعیض‌های اجتماعی به وجود آمد.

حزب زحمتکشان کردستان معروف به کومه‌له (در کردی: کومه‌له: انجمن و گروه)، با شعار «آزادی، برابری و حکومت کارگری» شروع به فعالیت کرد. قبل از انقلاب در یک گروه روشنفکری شکل گرفت، اما بعد از انقلاب با دفاع از دهقانان اعلام موجودیت کرد. (بهرامی، ۱۳۸۶: ۱۴) و با اعتقاد به اینکه انسان نسل حیوان است و روابطش می‌تواند حیوانی باشد و درختی که خودت کاشته‌ای، باید ثمره اش را خود ببری! (گلزار راغب، ۱۳۹۴: ۹۴) عقایدشان را به منصفه عمل گذاشتند. حزب کومه‌له هم اکنون وجود خارجی ندارند اما اعضای این گروه با دبیر کلی عبدالله مهتدی در کردستان عراق مستقر هستند و گاهی به صورت ایدایی حرکاتی از خود نشان می‌دهند. (جلائی پور، ۱۳۷۲: ۵۱) همچنانکه مهتدی در نامه‌ای می‌نویسد: باید از ظرفیت اینترنت‌نشال، سلبی‌رتی‌ها، ورزشکاران و مذهبیون جنوب شرق ایران برای رسیدن به هدفشان بهره ببرند. البته او

^۹ - إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا (انسان) (۷۶)، آیه ۳

که کوموله را رهبر ترویج شعار "زن زندگی آزادی" می‌داند بر این عقیده است که ، تنها کوموله است که صلاحیت کامل و کافی برای رهبری جنبش کردی و حل مسئله ملی را دارد.^{۱۰}

حزب حیات آزاد کردستان یا پژاک که به دنبال ناکامی احزاب دموکرات و کومله به صحنه آمد ، شاخه منشعب شده پ. پ. ک یا همان حزب کارگران کردستان ترکیه می باشد. عناصر تشکیل دهنده آن همان نیروهای حزب دموکرات و بقیه اهل ترکیه و سوریه هستند. قدرت نسبیشان در منطقه به دلیل؛ عدم پویایی احزاب دمکرات و کومله ، استفاده پژاک از جوانان و زنان به گونه ای که نزدیک به نیمی از نیروهایشان را زنان تشکیل می دهند . بهرامی ، ۱۳۸۶ : ۱۴)

گروهی که پایه‌های اصلی آن توسط عبدالله اوجالان بنا شد. او معتقد است کرد و فارس مانند دو برادرند که از یکدیگر جدا نمی‌شوند و نسل کرد از امپراطوری بزرگ هخامنشی است که همه آثار ملت اریایی در مرز امروزی ایران بوده است. (بیگ زاده ، ۱۳۸۳ : ۹۳) خود را یک کمونیست می‌داند و از عقاید دینی با نفرت یاد می‌کند و حتی آن‌ها را عامل عقب ماندن جامعه می‌داند. (موسوی فردو همکاران ، ۱۳۹۸ : ۶) دیدگاه اوجالان به ادیان یک سیاست ابزاری جهت منافعش است. باور به آزادی زن را در سال ۱۹۹۸ ارائه نمود و با بینشی نا صواب که تا زن آزاد نشود، جامعه آزاد نخواهد شد می‌نویسد :

«زن، زندگی، آزادی یعنی زن آزاد ، سرزمین آزاد و حتی مرد آزاد.»
 وی درباره زن چنین اظهار نظر می‌کند :

«مهریه ارزش او را تعیین می‌کند و بهای زن با قیمت پول
 سنجیده می‌شود.» و در دیدگاه دیگر می‌گوید : «سهم موسی در
 سنت حضرت ابراهیم این است که زن را به طور حتمی زیر سلطه
 خود قرار داده است ، در نظر حضرت داوود و سلیمان زن تنها
 وسیله عیش و خوش گذرانی یک طرفه است ..... در بین چندین
 هزار پیامبر حتی پیامبر زن وجود ندارد ، روابط میان ابراهیم با
 سارا و هاجر بیانگر تأیید و تصویب برتری مرد نسبت به زن از
 طرف دین است. پدر سالاری کاملاً مستقل شده است. ازدواج با
 چندین زن روادانسته می‌شود.» (موسوی فرد و همکاران، ۱۳۹۸ :

(۶)

براین اساس افکار کمونیستی مطرح کرد که ازدواج زن و مرد، گرد را فلج می کند و باید از زن گرد یک موجود مبارز ساخت پس برای حل این مشکل باید مسئله ازدواج و خانواده برای زن حل شود.^{۱۱} لذا این هدف در شعار "زن زندگی آزادی" نمود و در براندازی ازدواج و تشکیل کانون خانواده بروز کرد تا دو هدف عاطل یعنی دسترسی آسان به زن و استفاده ابزاری حزب از او برای مبارزه از طریق پیوستن دختران کرد به احزاب کردی به صورت آزادانه و بدون مانعی به نام خانواده و ازدواج، محقق شود. هرچند اوجالان به خاطر کردارش در زندان به سر می برد اما پی آمد افکارش نمادی با ظاهری جذاب و فریبنده شد که به شعار اصلی جنبشی تبدیل و باعث بروز رفتارهای غیر انسانی شد. حامیان "زن زندگی آزادی"

با پرنگ شدن شعار زن زندگی آزادی جریان‌های معاند برای ایجاد تنش و گریز از اعتقاد حقیقی خود، گزیری جز تهییج افکار در پوشش‌های متفاوت ندارند. لذا کوشیدند تا با فضا سازی، این شعار را به عنوان محور مطالبات زن جلوه، و با استفاده از فضای غبارآلود به اهداف شوم خود برسند. از این رو لازم است حامیان اصلی این موج، باورها و اهدافشان مطرح، تا روشن شود به چه دلیل با بهانه‌ی نقض حقوق زنان مرثیه سرایی می کنند. بی شک نفوذ؛ یکی از مهمترین عوامل در فروپاشی سنگرهای اعتقاد است که دشمنان برای رسیدن به این هدف از هر وسیله ای بهره می برند. بدیهی است یکی از این ابزارها، مذاهب ساختگی و جریان‌های منفعت طلب هستند مانند فرقه بهائیت که امروزه با عهده دار شدن نقش اسپانسر مالی اقدام به هتک حرمت روحانیت در خیابان و نیز ترویج رفتارهای جنسی نامتعارف با هدف آشکار کردن فحشای خیابانی به حمایت از آزادی زن پرداختند.^{۱۲}

فرقه ای که با دقت در باطن آن، رویکردهای ضد انسانیت و ضد دینیش نمایان می شود. مسلکی که رهبرشان (عباس افندی) در سفر به اروپا و آمریکا، در گرد همایی‌ها، کلیساها و کنیسه‌ها در ترویج افکار و آثار بهاءالله، اصول دوازدهگانه‌ای را به عنوان آموزه‌های بهائیت معرفی کرد که اصل دهم، وحدت زنان و مردان و و برابری حقوق آنها را توصیه می کند. (روزبهانی، ۱۳۸۹: ۱۰۷) بهائیان با آداب خاص خود از زن استفاده های ابزاری دارند تا جذابتر به اهداف شومشان برسند. آنان برای ازدیاد نسل کل اخلاقیات و فطرت را زیر پا گذاشته، از ذات انسانی خود خارج و با تمسک به روابط فاسد بین زنان این عمل غیر اخلاقی را به عنوان قانون، ملاک خود قرار دادند.^{۱۳}

۱۱- <http://ahvalnews.ir/1401/09/16> : ۵ : ۱۶ : ۱۴۰۱/۱۰/۲۵ ،

۱۲- [tps://akharinnews.com/featuredkhabar/item/16508](https://akharinnews.com/featuredkhabar/item/16508) : ۰۰ : ۱۵ : ۱۴۰۱/۱۰/۲۸ ،

۱۳- <https://bahaimiran.com/?p=9941> : ۵ : ۱۴ : ۱۴۰۱/۱۰/۲۷

در حالی دم از آزادی و آزادگی می‌زنند که حسینعلی نوری این افکار مساوی با حیوانیت می‌داند و در کتاب اقدس بند ۱۲۳ بیان می‌کند :

بدانید که مظاهر آزادی ، مطالع آزادی ، نتایج آن حیوانی است و سزاوار است انسان پیرو سنت‌هایی باشد که از گمراهی نجاتش دهد و به فریبکاران زیان رساند. قطعاً آزادی ، انسان را از جایگاه ادب و متانت خارج می‌کند و او را از فرومایگان قرار می‌دهد.^{۱۴}

بر این اساس این باورها به ترغیب مردان به بی غیرتی و لابلالی گری زن در جامعه می‌انجامد با هدف محو تمام ارزشهای اسلامی.

وهابیت دیگر فرقه‌ای که با صرف هزینه کلان از طریق امواج رسانه و با در اختیار گذاشتن تریبون به معاندین از جمله سران جنبش آزادی خواه گرد ، با هدف جنگ روانی ، سناریوی خو را اجرا می‌کند. از این رو با همراه شدن شریکان قافله مانند : سلبریتی‌های به ظاهر متدین ، ورزشکاران ، افراد ناآگاه ، جولان در فضای جامعه را رقم می‌زند. مسلکی که هر گونه امر جدید در دین را بدعت دانسته اما در رویکردشان نسبت به زن کاملاً متناقض عمل می‌کند. به طوری که ، نگرش غربی به زن را پذیرفته ، با طرح شعارهای فریبنده «آزادی زن» داعیه عدالت خواهی و ظلم ستیزی دارند. ولی در اعتقاداتشان ، سخت‌ترین و بیشترین ستم‌ها را بر پیکره زن وارد ساخته ؛ چرا که در دینشان زن هیچ جایگاهی ندارد. (علیا نسب و همکاران، ۱۳۹۸ : ۵۷) در منابعشان زن به عنوان موجودی شر ، جهنمی و شیطانی معرفی و کرامت انسانیش انکار شده. باعث هلاکت مرد و غفلت از آخرت و روی آوردن به دنیا است. هرگونه فعالیت اجتماعی که به اختلاط زن و مرد منجر شود را حرام می‌دانند. (میر علی ، رضایی ، ۱۳۹۵ : ۷۴) از این رو زن حق آزادی در چهار چوب شریعت را ندارد.

فمینیسم ، از دیگر جریان‌هایست که اخیراً شعار "زن زندگی آزادی" را با هدف اصالت زن و حمله به ارزش‌های اخلاقی ، کانون توجه خود قرار داد. نهضتی که این شعار را مبانی تفکرات خود دانسته و رهبران و مدافعان جهانی زن طی نامه‌ای سرگشاده به عضو سازمان ملل متحد ؛ طالب توجه به زنان و حذف قوانین اسلامی از نظر وضعیت زنان شدند. در این نامه آمده است:

این لحظه حیاتی برای رهبران جامعه جهانی است تا با همبستگی با زنان و دختران ایرانی، صریح و حمایت خود را از حقوق زنان نشان دهند^{۱۵}.

مونا الطحاوی ؛ فمینیست، روزنامه نگار و پژوهشگر مصری می‌نویسد:

این یک انقلاب فمینیستی است ، انقلابی فمینیستی است چون زنان حجابشان را در آتش می‌سوزانند ، انقلابی فمینیستی است چون توسط زنان آغاز و هدایت شد.... در بسیاری از انقلاب‌ها زنان مُرده‌اند ، کتک خورده‌اند ، مورد تعرض جنسی قرار گرفته‌اند ، شانه به شانه مردان جنگیده‌اند تا کشورشان را از چنگ مردسالارانی که در راس‌اند بیرون بیاورند ، با این وجود خرده مردسالاران هم‌چنان ما را سرکوب می‌کنند. ما دیگر نمی‌ترسیم.^{۱۶}

این جزئی از رفتارهای ویتروینی نسبت به زن است اما واقعیت آن است که این جریان در دوره رنسانس با انتقاد به اقتدار پدر سالارانه در مقابل نگاه غرب به زن که انسانی درجه دوم بود بر ارزش‌های سکولار(بی دینی) ، اومانیسیم(اصالت انسان) ، لبرالیسم(اصالت خردونفی هر مبدأ آگاهی غیر از تشخیص فرد) به وجود آمد.(غفاری نوین ، ۱۳۸۸ : ۳) سیر تحولی این نهضت ، ابتدا با بینش برابری زنان و مردان قوت گرفت ولی در ادامه با رویکرد فرودستی زنان ناشی از فرزند آوری و ستم به آنها به علت وابستگی به مردان ؛ نقش زن در خانواده به طور کلی متحول شد چرا که مادر در خانواده چیزی جز بردگی خانگی نبود. (احتشامی ، ۱۳۹۰ : ۱۰) در ادامه با نگاهی مدرن ، اصالت تفاوت ها مطرح شد که چون قدرت در دست مردان است ؛ تولید دانش نیز مرد محور است هیچگاه به زنان جهت تولید دانش توجه نشده است.(علاسوند ، ۱۳۹۵ : ۴۱۸) به تدریج رویکردشان به آزادی‌های جنسی ، استفاده ابزاری از زن و فسادهای اخلاقی می‌رسد ، که تردیدی در بی‌پایه بودن و انحراف نهضتی که به ظاهر درصدد رهایی زنان برآمده بود، باقی نمی‌گذارد.(متین، ۱۳۸۴ : ۳)

۱۵. <https://www-womanlifefreedom-today.translate.goog> :۳۵ :۱۷ :۱۴۰۱/۱۰/۲۵

۱۶. <https://hamava-institute.com> :۳۵ :۱۶ :۱۴۰۱/۱۰/۲۷

بر این اساس این جریان باتمام جلوه‌هایش؛ علاوه بر ضربه مضاعف به زن باعث فرو پاشی بنیان خانواده ، انکار ارزش‌های اخلاقی ، ازدواج‌های غیر رسمی ، به چالش کشیده شدن تمام ابعاد احساسی ، روحی ، رفتاری زن شد. به عبارت دیگر: ظهور جاهلیتی مدرن است که منزلت ، عزت و کرامت زن را در گورهای تمایلات نفسانی خویش مدفون می‌کند.

"زن زندگی آزادی" از دیدگاه منابع اسلامی

علی‌رغم همه تلاشهایی که با اعمال بدترین شیوه‌ها برای تضعیف و بهره‌کشی از زن می‌شود، اما در منابع دینی- او چونان مشعلی فروزان هادی راه نسله‌ها و ستونی استوار برای خیمه جامعه است. (مدرسی ، ۱۳۸۰ : ۱۴) زن ؛ منبع سکینت ، رفاه و انس است.^{۱۷} ریحانه‌ای^{۱۸} که اسلام دوست داشتنش را جز اخلاق انبیا^{۱۹} معرفی می‌کند. که در عرصه‌های همسری و مادری باید به مثابه یک انسان ، و در صحنه حیات اجتماعی ، همچون یک مسلمان وارد عمل شود. (فضل الله ، ۱۳۸۳ : ۷۰) در فرهنگ اصیل اسلامی زندگی آزادانه زن در پرتو دین موضوعیست که به عنوان بدنه‌ای از جامعه انسانی بدان پایه قابل ژرفنگری است که شایسته شناخت است. از این رو آزادی زن در سه مولفه‌ی زندگی فردی ، خانوادگی و جامعه تبیین می‌شود تا جایگاه و رسالت حقیقی‌اش متبلور شود.

الف) حریت زن

اسلام از نظر فلسفه خلقت ، زن و مرد را در جایگاه انسانی همانند ، ونظر تحقیرآمیز به زن ندارد. زیرا منطق وحی آزادی را به مثابه صفت ذاتی تمام انسان‌ها معرفی می‌کند.^{۲۰} هر دو را از نفس واحده آفریده^{۲۱} که در ماهیت انسانی^{۲۲} کاملاً برابرند و همه مقامات معنوی و درجات انسانی بین آنها بالسویه تقسیم شده^{۲۳} که در پرتو عبادت و اطاعت حق ،^{۲۴} لایق درجات متعالی و کسب کمالات

۱۷- إِنْ اللَّهُ جَعَلَهَا سَكَنًا وَ مُسْتَرَحًا وَ أَنْسًا وَ وَاقِيَةً (نراقی ، ۱۳۸۹ ، ص ۴۴۱)

۱۸- إِنْ الْمَرْأَةَ رِيحَانَةٌ وَ لَيْسَتْ بِقَهْرْمَانَةٍ (نهج البلاغه (فیض الاسلام) نامه ۳۱)

۱۹- مِنْ أَخْلَاقِ الْأَنْبِيَاءِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِمْ حُبُّ النِّسَاءِ (کلینی ، ۱۳۶۳ ، ج ۵ ، ص ۳۲۰)

۲۰- فَأَقِيمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا فِطْرَتَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا لَا تَبْدِيلَ لِخَلْقِ اللَّهِ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ (روم (۳۰) ، آیه ۳۰)

۲۱- الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ (نسا (۴) ، آیه ۱)

۲۲- فَاطِرُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ جَعَلَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا (شوری (۴۲) ، ۱۱)

۲۳- إِنْ الْمُسْلِمِينَ وَالْمُسْلِمَاتِ وَالْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَالْقَانِتِينَ وَالْقَانِتَاتِ وَالصَّادِقِينَ وَالصَّادِقَاتِ وَالصَّابِرِينَ وَالصَّابِرَاتِ وَالْخَاشِعِينَ وَالْخَاشِعَاتِ وَالْمُتَصَدِّقِينَ وَالْمُتَصَدِّقَاتِ وَالصَّائِمِينَ وَالصَّائِمَاتِ (احزاب (۳۳) ، ۳۵)

۲۴- مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِنْ ذَكَرٍ أَوْ أَنْثَى وَ هُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهٗ حَيَاةً طَيِّبَةً وَ لَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ (نحل (۱۳) ، آیه ۹۷).

انسانی^{۲۵} می‌شوند. از این رو زن و مرد در خلقت ظاهری و باطنی چونان انسانی یگانه و تجلی رحمانیت و رحیمیت حضرت حقند و ترجیحی بر یکدیگر مگر به سبب تقوا ندارند.^{۲۶}

هر چند در فرهنگ وحی از زن به عظمت یاد شده و این اختصاص به قرآن ندارد (جوادی عاملی ، ۱۳۸۸ : ۱۳۳) لکن امروزه این انسانیت عامدانه مورد حمله قرار گرفته ؛ که قوانین اسلامی مانع آزادی و باعث تبعیض زن و برتری مرد است. باوری اغواگر ، که از تراوش ذهن یک تروریست تبدیل به موجی نو با شعار "زن زندگی آزادی" شد و با هم مسیر شدن حزب‌های انحرافی و سیستم فکری فمینیسم بر بستر سکولار مظلومیت زنان در چهار چوب مرد سالاری تحلیل و انسانیت زن به فراموشی سپرده شد و با انهدام تفاوت‌های زنانه و مردانه مع الأسف برابری به بدترین شکل مانند: استخفاف ارزش‌ها ، فحاشی و... ، به صحنه آمد و زن هدفی شد برای زیستن در هوس‌آزادی که به تعبیر شهید مطهری ، معنای حیوانیت رها شده را متضمن است. (مطهری ، ۱۳۸۶ : ۳۳) لذا آزادی فردی ، در پیروی از حکم فطرت و عقل محقق می‌شود نه تسلیم نفس و شهوت. (جوادی عاملی ، ۱۳۹۱ : ۴۷۳) حال با توجه به سرمایه‌های دینی اثبات شد زن فی‌نفسه آزاد است سوال اینجاست که آیا تشکیل خانواده این آزادی را سلب می‌کند؟

ب) زن در خانواده

خانواده محبوب‌ترین^{۲۷} نظامی است که از ژرفای فطرت انسانی سرچشمه و با پیوند الهی ، آرامش روحی و ورائی را برای زن و مرد جهت نیل به هدف واحد را ، ارمغان می‌آورد.^{۲۸} با اینکه ازدواج یک حق انسانی است اما اسلام با غایت حفظ دین ، ساخته شدن خانه‌ای الهی ، به وجود آمدن فرزندان شایسته و تامین رضای حق ؛ اجازه انتخاب هر همسری را نمی‌دهد. (انصاریان ، ۱۳۸۰ : ۱۷۶) و از آنجا که زن و مرد فی‌نفسه ناقصند و از مجموع آن دو یک واحد تام به وجود می‌آید ، (طباطبایی ، ۱۳۶۰ ، ج ۱۶ : ۱۶۶) اسلام با ظرافت بر اساس تفاوت‌ها ، در راستای استعداد هر یک قوانینی را تشریح نموده تا در جهت حفظ کیان خانواده ، مسئولیت خود را ایفا کنند. بنیانی مقدس که زن در آن برکت

۲۵ - وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا لِلَّذِينَ آمَنُوا امْرَأَتَ فِرْعَوْنَ (تحریم ۶۶) ، (۱۱)

۲۶ - يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَىٰ وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ إِنَّ اللَّهَ (شوری ۴۲) ، (۱۳)

۲۷ - مَا بَنِيَّ فِي الْإِسْلَامِ بِنَاءً أَحَبَّ إِلَيَّ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ ، وَأَعَزَّ مِنَ التَّزْوِيجِ (مجلسی ، ۱۴۲۱ ، ج ۱۰۰ : ۲۲۲)

۲۸ - مِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهِ وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً (روم ۳۰) ، آیه ۲۱

دنیوی^{۲۹}، خیر اخروی مرد^{۳۰} را، و مرد در پرتو کردار معروف^{۳۱} زندگی مملو از رأفت و محبت را برای زن رقم می‌زند. همبستگی مثبت که منافاتی با آزاد منشی زن ندارد. شکی نیست که بزرگترین نقش زن و بهترین فعالیتی که سازگار با طبیعت تکوینی و وجودی او باشد، کارهایی است که او در محدوده خانه و خانواده انجام می‌دهد. نقش ملکوتی که فضیلتی عظیم^{۳۲} به همراه دارد. پر واضح است که از نظر اسلام معنویت جنسیت بردار نیست و زن در کسب فضیلت در این حیطة کاملاً آزاد است.

از طرفی جامعه بزرگ بشری، محصول جوامع کوچک خانوادگیست که ریشه اجتماع سالم در وجود زنان است.^{۳۳} پس طبیعی است به خاطر نقش کلیدی او در فرهنگ سازی بیشترین یورش بر نهاد خانواده و زن باشد. در روزگار کنونی نحله‌های ضد دین و سازمان‌های حامی زنان از خانواده به عنوان نهاد اجتماعی یاد می‌کنند که ازدواج در آن رابطه‌ای رفاقتی است. (قایمی، ۱۳۷۷: ۱۹) با تفکر لیبرال که در بستر فردگرایی شکل گرفته خانواده را مانع آزادی زن دانسته و با رفتار جنسیت محور، معتقدند هیچ چیز نباید آزادی‌های شخصی افراد را محدود کند. و به بهانه‌ی فرودستی زنان و ظلم به آنها در خانواده، محدودیت‌های دین را در این نهاد نپذیرفته و با هدف لکه دار کردن قداست خانواده، قانونمند کردن خانواده‌های هم جنس بر پایه ارزش‌های لذت‌گرایانه و سود محور زندگی آزاد را برای زن مطرح، تا به اختیار غیر مسئولانه در این نظام جامه عمل بپوشانند. بدین رو با تبدل اخلاق؛ زندگی بی معنا، چالش‌های درون خانواده پرنگ، نقش‌های طبیعی محو و انسانیت زن در لابلای چرخ دنده‌های مدرنیته به قربانگاه می‌رود.

در حقیقت اسلام نخواسته به نفع زن و علیه مرد یا به نفع مرد و علیه زن قانونی وضع کند. بلکه در قوانین خود سعادت هر یک و فرزندان‌ی که باید در دامن آنها پرورش یابند و بالأخره سعادت جامعه بشریت را در نظر گرفته است. (مطهری، ۱۳۹۶، ج ۱۹: ۲۲۲) که به اعتبار ویژگی‌های زن و مرد در خلیقات و صفات است که زن در جلوه اسمای جمال ظهور و مرد در جلوه اسمای جلال بروز دارد و نظام حیات انسانی به آنها قوام، دوام می‌یابد و کمال هر جنسی به آن معنا پیدا می‌کند. (فیروزی؛ فرهنگدپور، ۱۳۹۱: ۱۴) بر این اساس نکته حائز اهمیت اینکه آیا این تقسیم وظایف به معنای محرومیت زن از حقوق اجتماعی و پیشرفتهای بیرونی نیست؟

۲۹ - الرزقُ مَعَ النِّسَاءِ (هویزی، ۱۴۱۵ق، ج ۳: ۵۹۵)

۳۰ - قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: إِذَا أَرَدْتَ أَنْ أَجْمَعَ لِلْمُسْلِمِ خَيْرَ الدُّنْيَا وَ خَيْرَ الْآخِرَةِ جَعَلْتُ لَهُ قَلْبًا خَاشِعًا، ... وَ زَوْجَةً مُؤْمِنَةً تَسْرَهُ إِذَا نَظَرَ إِلَيْهَا وَ تَحْفَظُهُ إِذَا غَابَ عَنْهَا فِي نَفْسِهَا وَ مَالِهِ (کلینی: ۱۳۶۳، ج ۵: ۳۲۷)

۳۱ - وَعَاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ (نساء: ۴)، آیه ۱۹)

۳۲ - الکاد علی عیاله کالمجاهد فی سبیل الله (کلینی، ۱۳۶۳، ج ۵: ۸۸)

۳۳ - أَكْثَرُ الْخَيْرِ فِي النِّسَاءِ (شیخ صدوق، ۱۴۱۳ق، ج ۳: ۳۸۵)

ج) زن در اجتماع

منابع اسلامی همگام با بعد معنوی، منزلت اجتماعی^{۳۴} زنان را به لحاظ مالکیت و کسب تلاش^{۳۵} مساوی با مردان می‌پندارد. تاریخ اسلام نیز گنجینه‌ای از زنان مسلمان است که از صدر اسلام همواره فعالانه در جامعه حضور داشته و در کنار مردان نقشی مهم در امور اجتماعی و به ویژه گسترش اسلام ایفا کرده‌اند. اما از آنجا که حضور زن در خارج از خانه برای هر کاری، از جمله اشتغال مستلزم ارتباط با نا محرمان است و با توجه به تفاوت طبیعی آنها و برای حفظ منزلت و شأن والای زن، اسلام احکام دقیقی را تشریح و او را ملزم به رعایت آنها ساخته است. (علاسوند، ۱۳۹۵: ۳۷۹) لذا برای سلامت خود، و پاک ماندن محیط خانه و اجتماع از هر نوع گناه و آلودگی از زن می‌خواهد که ادب درسختن گفتن^{۳۶}، وقار در راه رفتن^{۳۷}، ستر بصر^{۳۸} و آداب الهی و انسانی^{۳۹} خود را حفظ کند و برای گسترده نشدن فساد در جامعه با رفتارهای عفیفانه مانند ستر پوشش، ارزش وجودی خود به نمایش نگذارد^{۴۰} و باید از دو جهت حافظ این امانت اخلاقی باشد:

الف) از آنجا که بدن زن؛ مجرای خلقت^{۴۱}، حیات و تکون انسان در وجود اوست (طباطبایی، ۱۴۱۷ق ج ۲: ۲۸۳) از این رو حرمت و قداست خاصی دارد که باید حفظ شود.^{۴۲}

ب) از طرفی عفت زن یک امری است که مورد تجاوز مرد قرار می‌گیرد. (مطهری، ۱۳۷۶، ج ۲۲: ۷۹۰) بدین رو عفت و ریزی زن حصار است کنار باطلاق تمایلات نفسانی که با گذر از آن در منجلاب فساد گرفتار می‌شود. عفاف در واقع محافظت از گوهر گرانبه‌ای وجود انسان می‌باشد که با رفتارهای عفیفانه ارزش خود را به نمایش می‌گذارد. (عباسی، ۱۴۰۰: ۳۶) از این روست که آزادمنشی زن بر بستر فطرتش تامین می‌شود و هیچ منافاتی با نقش‌های اجتماعی او ندارد.

بدیهی است که در سطح جهانی برای کمرنگ کردن نقش زن در انسان سازی و به تبع آن بی ارزش کردن اخلاق در جامعه برنامه ریزی‌هایی صورت بگیرد. از این روست که امروزه در پوششی مدرن

۳۴ - من اصْبَحْ لایهْتَمَّ بامور المسلمین فلیس بمسلم (کلینی، ۱۳۶۳، ج ۲: ۶۹۱)

۳۵ - لِلرِّجَالِ نَصِيبٌ مِّمَّا كَتَبْنَا لِلنِّسَاءِ نَصِيبٌ مِّمَّا كَتَبْنَا (نسا، ۴)، آیه ۲۲)

۳۶ - فَلَا تَخْضَعْنَ بِالْقَوْلِ (احزاب ۳۳)، آیه ۳۲)

۳۷ - تَمْشِي عَلَى اسْتِحْيَاءٍ (قصص ۲۸)، آیه ۲۵)

۳۸ - قُلْ لِّلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ (نور ۲۴)، آیه ۳۱)

۳۹ - إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى كَرِيمٌ يُحِبُّ الْكَرَمَ وَيُحِبُّ مَعَالِيَ الْأَخْلَاقِ، وَيَكْرَهُ سَفْسَافَهُ (متقی، ۱۴۱۹: ۱۵۹۹۱)

۴۰ - صَيَانَةُ الْمَرْأَةِ أَنْعَمَ لِحَالِهَا وَأَدْوَمَ لِحَمَالِهَا (تمیمی آمدی، ۱۴۱۰ق: ۵۸۲۰۰)

۴۱ - نُقِرُّ فِي الْأَرْحَامِ مَا نَشَاءُ (حج ۲۲)، ۵)

۴۲ - اللَّهُمَّ اني اسئلك الهدى و التقى و العفاف و الغنى و العمل بما تحب و ترضى (کلینی، ج ۸۷: ۳۳۹)

به نام "زن زندگی آزادی" بیان می‌شود. به طوری که مدیر تحقیقات سازمان صلح کردها معتقد است : این شعار مقاومت در برابر ظلم و ایده بسیار قوی است. آزادی زنان برای آزادی همه جامعه ضروری است.^{۴۳} شعاری که زن را به دام خود کشید و تنوع مانند سیلی از هرسوی به زندگی او روی آورد. پاکیزگی و آرامش خانه را رها و به خیابان آمد، (راوندی، ۱۳۵۴، ج ۳ : ۷۳۳) نه به جهت آزادی در انسانیت بلکه به جهت آزادی در جنسیت. بدبختیهای جدیدی که عمداً یا سهواً زن بودن زن و موقع طبیعی و فطری اش، رسالتش، مدارش، تقاضاهای غریزی اش، استعدادهای ویژه اش به فراموشی سپرد. (مطهری، ۱۳۷۶، ج ۱۹ : ۳۳) شهید مطهری می‌گوید:

زن و مرد دو ستاره‌اند در دو مدار مختلف، هر کدام باید در مدار خود حرکت کند. شرط اصلی سعادت هر یک در جامعه بشری، این است که او جنس در مدار خویش به حرکت خود ادامه دهند. آزادی آن‌گاه سود می‌بخشد که هیچکدام از مدار فطری خویش خارج نگردند. (مطهری، ۱۳۸۶ : ۲۵)

از نظر دین زن بنده حق است، آزاد آفریده شده و باید آزاد زیست کند و در پرتو اخلاق، حقوقشان در تمام زمینه‌ها رعایت گردد، مسلکی که دشمن خواهان آن نیست. بنده دنیا بودن و جز دنیا ندیدن است گوئی ماهیت زن را تغییر داده و او را به پست‌ترین مرحله سقوط و بدبختی می‌کشاند. از این روست که افراد کریم و بزرگوار زنها را مورد احترام قرار می‌دهند؛ ولی اشخاص پست و فرومایه به آن‌ها اهانت می‌کنند.^{۴۴}

مقایسه تطبیقی یافته‌ها

با توجه به بررسی شعار "زن زندگی آزادی" در دودیدگاه منابع دینی و اندیشه‌های زن محور، وجوه سلبی و ایجابی هر دو بدین شرح است:

۱- اینکه انسان طبیعتاً آزاد آفریده شده و در کرامت انسانی هیچ تفاوتی بین زن و مرد نیست (نساء (۳)، ۱) جزو موارد ایجابی دو دیدگاه است. اما آزادی در تفکر جنبش‌های آزادی‌خواه، مطلق و بی‌نهایت است و انسان چیزی جز آزادی نیست. (احمدیان مقدم؛ نمازی، ۱۳۹۶ : ۲۴۳) و در مفهوم اسلامی آزادی در پیروی از حکم فطرت و عقل محقق می‌شود نه تسلیم نفس و شهوت. (جوادی عاملی، ۱۳۹۱ : ۴۷۳) که تعریف این عنوان بر پایه تفکرات دو دیدگاه از نقاط سلبی است. در واقع آزادی در اسلام آزادی انسانیت است در حالی که در جوامع دیگر آزادی در نفس جسمانی انسانی است. (مطهری، ۱۳۶۱ : ۸۲-۸۷)

^{۴۳} - <https://www-euronews-com.translate.goog/2023/01/11/words-> ۱۳ : ۱۰ : ۱۴۰۱/۱۰/۲۵

^{۴۴} - ما أكرم النساء إلا كريمًا ولا هانئن إلا لئيمًا (بدران، ۱۴۰۷ق : ۵۰)

۲- در مقام و منزلت از زن به عظمت یاد شده و این اختصاص به منابع دینی ندارد (جوادی عاملی ، ۱۳۸۸ : ۱۳۳) که از امور ایجابی است. از موارد سلبی ؛ در نگاه غیردین به تعریفی باز می‌گردد که ریشه آن انگیزه‌ها و اهداف نظام سکولار و اومانسیسم است و در غالب مفاهیم برابری ، تساوی و آزادی بروز کرده. (مکنون ، ۱۳۸۲ : ۱۳۷) اما در فرهنگ اسلامی این تعریف ریشه در کسب مقامات معنوی دارد که کاملاً آزاد و مساوی با مرد (نحل ۱۶) ، آیه ۹۷) و لایق درجات متعالی و انسانی است. (تحریم ۶۶) ، آیه ۱۱)

۳- از مواضع ایجابی دو دیدگاه ، تعریف خانواده به عنوان نهاد اجتماعی ، (قایمی ، ۱۳۷۷ : ۱۹) که ازدواج در آن حق انسانی است. (منادی ، ۱۳۸۵ : ۱۳۵) مفهوم و کارکردهای خانواده از نقاط سلبی در دو رویکرد است ، که در اعتقاد دینی با توجه به تفاوت تکوینی زن و مرد به قوانین خداوند سبحان مجهز شده و در عمل هر یک کار دیگری را تکمیل می‌کند. (طباطبایی ، ۱۳۶۰ ، ج ۱۶ : ۱۶۶) که زن در این نهاد مقدس برکت دنیوی (هویزی ، ۱۴۱۵ ، ج ۳ : ۵۹۵) و اخروی مرد (کلینی : ۱۳۶۳ ، ج ۵ : ۲۲۷) را به ارمغان می‌آورد ، جهت انسان سازی و نیل به جامعه آرمانی. (مطهری ، ۱۳۹۶ ، ج ۱۹ : ۲۲۲) همبستگی مثبت که منافاتی با آزاد منشی زن ندارد. اما زندگی زن در جنبش‌های غیر دینی با اعتقاد بر بستر لیبرال ، نقش زن در خانواده متحول شد ، (احتشامی ، ۱۳۹۰ : ۱۰) و تعریف ازدواج به رابطه ی رفاقتی و شخصی (قایمی ، ۱۳۷۷ : ۱۹) نه تنها مفهوم خانواده تغییر کرد بلکه زن را در تمام ابعاد وجودیش به چالش کشیدند. (انصاری مقدم و همکاران ، ۱۴۰۱ : ۵۱) مطابق آنچه در رویکرد منشا این شعار و حامیان‌شان گذشت ؛ زن موجودی شیطانی ، باعث هلاکت ، (میر علی ، رضایی ، ۱۳۹۵ : ۷۴) فلج شدن مرد است.^{۴۵}

۴- بدون تردید حضور فعال زن در همه عرصه‌های اجتماعی ، امریست پذیرفته شده در هر دو رویکرد. (علاسوندی ، ۱۳۹۵ : ۳۵۰-۳۷۱) قانون گذاری در چها رچوب ارزش‌ها از موارد سلبی دو دیدگاه است . نهضت‌های غیر دینی مسائل حقوقی ، سیاسی ، اجتماعی زنان خارج از قلمرو دین و احکام مربوط به اخلاق و ارزش‌های دینی را نماد ستم به زن می‌داند. (احتشامی ، ۱۳۹۰ : ۱۰) که در عمل آزادی زن مساوی با آزادی جامعه و مرد دانستند (موسوی فرد و همکاران ، ۱۳۹۸ : ۷۴) لذا زن به عنوان کالایی جهت تکاثر مالی و استثمار خصوصیات فیزیکی به بازار آمد. (بروجردی ، ۱۴۲۹ ، ج ۱۲ : ۲۵) همان فرهنگ اومانسیستی ، که طبع خود را به جای حجت بالغه خدا نشانده و حقوق خویش بر اساس خواسته‌های نفسانی تدوین می‌کند غافل از اینکه تمایلات انسانی با مصالح او هماهنگ نیست. (جوادی عاملی ، ۱۳۸۸ : ۸۷) از این روست که در منابع دینی منزلت اجتماعی زن با توجه به مصلحت ، ارتباط با نامحرم بر بستر تفاوت‌های طبیعی با هدف سعادت جامعه تنظیم می‌شود. (مطهری ، ۱۳۹۶ ، ج ۱۹ : ۲۲۲) تا با پذیرفتن دین ، آزادی حقوقی و اخلاقی خود را محدود (مصباح یزدی ، ۱۳۸۰ : ۹۴) و با شناخت و پرداخت آزادانه به بعد فطرت خویش ، کمال انسانی را احراز نماید.

بر این اساس نمود آزادی زن از زبان وحی و بروز جایگاه حقیقی او در اجتماع و خانواده از دیدگاه اسلام و تطبیق آن بر مسائل روز از ایده‌های این اثر است.

نتیجه گیری

با توجه به مطالب ذکر شده در خاستگاه شعار "زن زندگی آزادی" و بررسی باور و عمل حامیان این موج نسبت به آزادی زن و تطبیق آن در منابع دینی، تعارض ریشه‌ای و عمیق بین این دو دیدگاه مطرح است. به طوری که نهضت‌های غیر اسلامی با محوریت تفکرات انسانی بر بستر عقل و قوانین جامعه، آزادی مطلق زن را بیان می‌کند. در باور، با پرنگ کردن تفاوت‌های محیطی و اجتماعی قائل به تساوی زن و مرد در زندگی است و در عملکرد آزادی خارج از چهار چوب شریعت می‌پذیرند. پس آزادی هدفیست برای برجسته کردن جنسیت جهت لذت بیشتر، ترویج رفتارهای جنسی نامتعارف، استخفاف ارزش‌های اخلاقی و استفاده ابزاری از زن. در حالی که آزادی در منابع دینی با محوریت کلام الهی بر بستر فطرت و عقل تدوین می‌شود. با اینکه ذاتا زن و مرد آزاد آفریده شده‌اند اما با توجه به تفاوت‌ها طبیعتشان در خلیات و صفات، نقش‌ها و وظیفه‌ی هر یک در خانواده و اجتماع تنظیم می‌شود. لذا آزادی وسیله‌ای برای برجسته کردن انسانیت در جهت انسان سازی، نیل به کمال و سعادت انسانی و ساختن جامعه الهی. به عبارت دیگر دین در دیدگاهی متعادل ارزش‌گذاری مثبتی را نسبت به آزادی زن در خانواده و اجتماع دارد. در حالی که رویکرد جنبش‌ها در دیدگاه افراط و تفریط، آزادی زن را در حد یک شعار مطرح می‌کند.

منابع و مأخذ

قران کریم.

نهج البلاغه (ترجمه، فیض الاسلام).

- ۱- آمدی، عبدالواحد (۱۴۱۰ق)، غررالحکم، قم، دارالکتاب الاسلامی.
- ۲- ایازی، محمدعلی (۱۳۹۵)، آزادی در قرآن، تهران، ذکر.
- ۳- انصاریان، حسین (۱۳۸۰)، نظام خانواده در اسلام، قم، ام ابیها، قم.
- ۴- بروجردی، حسین (۱۳۴۰)، جامع احادیث الشیعه، ج ۲۵، تهران، فرهنگ سبز.
- ۵- بدران، عبدالقادر (۱۴۷۰ق)، تذیب تاریخ دمشق، ج ۷، بیروت، داراحیا و تراث العربی.
- ۶- بیگ زاده، رحیم (۱۳۸۳)، از دولت کاهنی سومر به سوی تمدن دموکراتیک مدرن، تهران، بید گل.

- ۷- تجلی پیام در افق رسانه ، برگرفته از اندیشه‌های شهید مطهری (۱۳۸۶) ، تهران ، اداره کل پژوهش و آموزش سیما .
- ۸- حسینی بهشتی ، محمد (۱۳۸۶) ، حق و باطل از دیدگاه قرآن ، تهران ، بقعه .
- ۹- جلالی پور ، حمید رضا (۱۳۷۲) ، کردستان علل تداوم بحران آن پس از انقلاب اسلامی ، تهران ، انتشارات وزارت خارجه .
- ۱۰- جوادی عاملی ، عبدالله (۱۳۸۸) ، زن در آیینه جلال و جمال ، قم ، اسراء ، قم .
- ۱۱- _____ (۱۳۸۸) ، حق و تکلیف در اسلام ، قم ، اسرا .
- ۱۲- راوندی ، مرتضی (۱۳۸۹) ، تاریخ اجتماعی ایران ، تهران ، امیر کبیر .
- ۱۳- روزبهانی ، علیرضا (۱۳۸۹) ، تحلیل و نقد بهائیت ، قم ، مرکز پژوهش‌های اسلامی صدا و سیما .
- ۱۴- شیخ صدوق ، محمد بن علی بن باویه (۱۴۱۳ق) ، من لا یحضر فقیه ، قم ، دارالکتب الاسلامیه .
- ۱۵- طباطبایی ، محمد حسین (۱۳۶۰) ، المیزان فی تفسیر القرآن ، ج ۲ ، قم ، انتشارات اسلامی جامعه ودرسین حوزه علمیه قم .
- ۱۶- علاسوند ، فریبا (۱۳۹۵) ، زن در اسلام ، قم ، هاجر ، قم .
- ۱۷- فضل‌الله ، محمدحسین (۱۳۸۳) ، اسلام ، زن و جستاری تازه ، مترجم ؛ مرادی ، مجید ، قم ، بوستان کتاب .
- ۱۸- قایمی ، علی (۱۳۷۷) ، بنیاد خانواده در اسلام و غرب ، تهران ، پیوند .
- ۱۹- کلینی ، ابو جعفر محمد بن یعقوب (۱۳۶۳) ، الکافی ، قم ، اسوه .
- ۲۰- گلزار راغب ، کیانوش (۱۳۹۴) ، عصرهای کریسکان ، تهران ، سوره مهر .
- ۲۱- متقی ، علی بن حسام الدین (۱۴۱۰) ، کنز العمال ، قم ، دارالکتب العلمیه .
- ۲۲- مجلسی ، محمد باقر (۱۴۲۱ق) ، بحارالانوار ، بیروت ، دار احیا التراث العربی .
- ۲۳- مدرسی ، محمد تقی (۱۳۸۰) ، آزادی و مسئولیت زن ، مترجم: آژیر ، حمید رضا ، تهران ، محبان الحسین .
- ۲۴- مصباح یزدی ، محمدتقی (۱۳۹۰) ، نظریه سیاسی اسلام ، ۱۳۹۰ ، موسسه آموزش پرورش امام خمینی .
- ۲۵- _____ ، دین و آزادی ۱ (۱۳۸۰) ، مجله مبلغان ، ش ۲۳ .
- ۲۶- مطهری ، مرتضی (۱۳۹۶) ، نظام حقوق زن در اسلام ، قم ، صدرا .
- ۲۷- _____ (۱۳۹۲) ، آزادی معنوی ، قم ، صدرا .
- ۲۸- _____ (۱۳۷۶) ، مجموعه آثار مطهری ، قم ، صدرا ، قم .
- ۲۹- موسوی خمینی ، روح الله (۱۳۷۵) ، صحیفه نور ، قم ، وزارت ارشاد و موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی .
- ۳۰- میدانی ، ابولفضل (۱۴۲۵ق) ، جمع الامثال ، ج ۱ ، بیروت ، دارالمعرفه .

۳۱- منادی ، مرتضی (۱۳۸۵) ، جامعه شناسی خانواده: تحلیل روز مرگی و فضای درون خانواده تهران ، دانه .

۳۲- نراقی ، حیدر (۱۳۸۹) ، رساله الحقوق امام سجاد ، قم ، انتشارات مهدی نراقی .

۳۳- هویزی ، عبد علی (۱۴۱۵ق) ، نورالثقلین ، ج ۳ ، قم ، مطبعه العلمیه .

مقاله ها

۱- احتشامی ، زینب (۱۳۹۰) ، فمینیسم و خانواده ، پژوهش نامه اسلامی زنان و خانواده ، ش ۱۰ ، ص ۲۸.

۲- احمدیان مقدم ، امین الله ؛ نمازی ، محمود (۱۳۹۶) ، بررسی تطبیقی «آزادی» «مسئولیت» از دیدگاه آیت الله مصباح و ژان پل سارتر ، معرفت ، ش ۲۴۳ ، ص ۱۴ .

۳- انصاری مقدم ، مجتبی ؛ شاهدی ، غفار ؛ عبدالله پور ، خدیجه ؛ غلامپور ، طاهره ؛ کریمی نیا محمد مهدی (۱۴۰۱) ، مقایسه تطبیقی حقوق خانوادگی زن ، از دیدگاه فمینیسم و اسلام ، دستاوردهای نوین در مطالعات علوم انسانی ، ش ۵۱ ، ص ۱۷.

۴- بسطامی ، محمد (۱۳۸۴) ، انسان و آزادی در نگرش قرآنی ، پژوهش های اجتماعی اسلامی ، ش ۵۵ ، ص ۲۲.

۵- عباسی ، محمد علی ؛ کارآمد ، حسین (۱۴۰۰) ، مولفه های شناختی و فراشناختی سبک زندگی عقیفانه ، فصلنامه علمی تربیتی اسلامی ، ص ۲۳ .

۶- علیا نسب ، حسین ؛ مهدوی ، محمد ؛ عباسپور عمران (۱۳۹۸) ، وهابیت و پارادوکس سلفی گری در عصر نوین ، اندیشه نوین دینی ، ش ۵۸ ، ص ۱۲ .

۷- علیزاده ، محمد لعل (۱۳۹۵) ، بررسی مقایسه رابطه آزادی و امنیت در اندیشه سیاسی توماس هابز و جان لاک ، مجله هستی و شناخت ، ش ۶ ، ص ۲۲ .

۸- غفاری نوین ، مهدی (۱۳۸۸) ، نقد فمینیسم و پیامدهای آن ، پژوهش نامه اسلامی زنان و خانواده ، ش ۳ ، ص ۲۶ .

۹- فیروزی ، رضا ؛ فرهمند ، فهیمه (۱۳۹۱) ، بررسی جهان شناختی حجاب در ساختار اسمالله از منظر آیات و روایات ، زن در فرهنگ و هنر ، دوره ۴ ، ش ۱۴ ، ص ۱۴ .

۱۰- قمی ، محسن ؛ کتابی ، میرزا علی (۱۳۹۵) ، بررسی تطبیقی آزادی از دیدگاه شهید مطهری و ژان پل سارتر ، حکمت آیین ، ش ۲۹ ، ص ۲۹ .

۱۱- لک زاده ، شریف (۱۳۹۰) ، مسأله آزادی در فلسفه آیت الله جوادی عاملی ، حکمت اسرا ، ش ۹ ، ص ۳۰ .

۱۲- مکنون ، ثریا (۱۳۸۲) ، منزلت زن در نظام الاهی ، مادی ، معاهدات بین المللی ، کتاب نقد ، ش ۱۳۷ ، ص ۱۴.

۱۳- بیگی خورتانی ، محمد ؛ کیومرثی اجیرلو ، آذین (۱۴۰۱) ، زن به عنوان منبع لایزال الهی ، مطالعات راهبردی علوم انسانی و اسلامی ، ش ۴۶ ، ص ۱۹ .

- ۱۴- موسوی فرد ، محمدرضا ؛ شمسی زاده ، زهرا ، دودانگه ، علیرضا (۱۳۹۸) ، نگاهی به تضارب اندیشه و عمل علیه زنان در گروه تروریستی در مخالفت با قوانین و کنوانسیون بین المللی ، مجله نخبگان علوم و مهندسی ، ش ۶ ، ۱۳ ص .
- ۱۵- میر علی ، محمدعلی ؛ رضایی ، اعظم (۱۳۹۵) ، حدود آزادی فعالیت زن از دیدگاه وهابیت ، مطالعات راهبردی زنان ، ش ۷ ، ۱۶ ص .
- ۱۶- نادى ، مهدى (۱۴۰۰) ، تحلیل انتقادی مبانی نظری آزادی از دیدگاه آیزایا برلین (با تاکید برآراء آیت الله جوادی عاملی) ، سیاست متعالیه ، ش ۳۳ ، ۱۹ ص .

سایت ها

- ۱- <https://www.mehrnews.com/news/۵۶۷۰۷۷۹>
- ۲- <http://ahvalnews.ir/۱۴۰۱/۰۹/۱۶>
- ۳- <tps://akharinnews.com/featuredkhabar/item/۱۶۵۰۸ht۵۳>
- ۴- <https://bahaismiran.com/?p=۹۹۴۱>
- ۵- <https://www.iichs.ir/fa/article/۲۴۲۶۹>
- ۶- <https://www-womanlifefreedom-today.translate.goog>
- ۷- <https://hamava-institute.com>